مجله اقتصادی
شماره‌های ۱ و ۲، فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۵، صفحات ۷۲-۵۷

نگاهی به بازار نفت خام در سال ۲۰۱۵ و چشم‌انداز قیمت در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت

منیژه طبیبی
کارشناس‌ارشد علوم اقتصادی، معاونت امور اقتصادی وزارت اموراقتصاد و دارایی
m.ta2531@gmail.com

حسن یوسفی
کارشناس‌ارشد علوم اقتصادی، معاونت امور اقتصادی وزارت اموراقتصاد و دارایی
h.yousefi1400@gmail.com

مازاد عرضه حدود ۳ میلیون بشکه نفت در روز که به‌طور عمده به‌دلیل ادامه روند افزایشی تولید نفت غیرمتعارف در آمریکای شمالی و افزایش تولید کشورهای عربستان و عراق ایجاد شده در کنار چشم‌انداز افزایش ۵۰۰ هزار بشکه‌ای تولید ایران در سمت عرضه و چشم‌انداز نامناسب اقتصاد چین (کاهش صادرات، روند کاهشی رشد اقتصادی و افت بازار سهام) و انتظار برای افزایش بیشتر قدرت دلار در برابر سایر ارزها در سمت تقاضا موجب گردیده تا انتظاری برای افزایش قیمت نفت در کوتاه‌مدت وجود نداشته باشد. این در حالی است که بررسی پیشران‌های مؤثر بر بازار نفت مانند سیاست‌های جهانی برای کاهش آلودگی محیط‌زیست از طریق جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر به‌جای سوخت‌های فسیلی، کاهش سرمایه‌گذاری‌ها در حوزه بالادستی نفت، سیاست‌های انرژی آمریکا و تراز منفی بودجه کشورهای صادرکننده نفت نشان می‌دهد سطح قیمت‌های کنونی پایدار نبوده و در بازه زمانی میان‌مدت و بلندمدت به سطح بالاتری سوق خواهد یافت.

واژه‌های کلیدی: چشم‌انداز کوتاه‌مدت و بلندمدت قیمت نفت، پیشران‌های قیمت نفت، پیش‌بینی مؤسسات بین‌المللی از قیمت نفت خام.

۱. مقدمه

نفت یکی از مهم‌ترین کالاهای استراتژیک محسوب می‌شود که قیمت آن وضعیت اقتصادی کشورهای جهان را به‌شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. بدیهی است اثرات نوسان قیمت نفت‌خام بر کشورهای صادرکننده نفت که دارای بودجه مبتنی بر درآمدهای حاصل از صادرات نفت می‌باشند بیشتر و عمیق‌تر است. از این‌رو بررسی بازار نفت‌خام و پیش‌بینی قیمت نفت‌خام بسیار حائز اهمیت است.

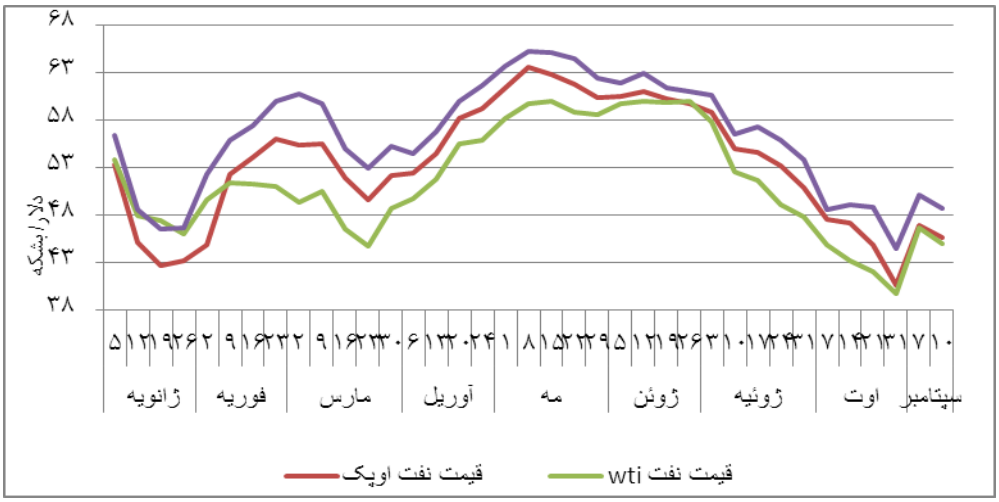
[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

اگر چه پیش‌بینی آینده بازار نفت‌خام و تغییرات قیمت آن بسیار دشوار است، با این‌حال حجم عرضه و تقاضای نفت‌خام و عوامل سیاسی، ژئوپولیتیک و انتظاری در کشورهای صادرکننده و مصرف‌کننده نفت‌خام از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر قیمت این کالا بوده و مبنای پیش‌بینی‌های چشم‌انداز قیمت نفت‌خام توسط سازمان‌های بین‌المللی است. در این گزارش ضمن بررسی روند قیمت نفت‌خام طی سال ۲۰۱۵، مهم‌ترین دلایل کاهش قیمت در این سال عنوان شده است. سپس برخی از پیشران‌هایی که در بازار نفت در دوره زمانی میان‌مدت و بلندمدت مؤثر می‌باشند مورد تحلیل قرارگرفته و چشم‌اندازی از قیمت نفت‌خام ارائه شده است.

۲. روند قیمت جهانی نفت در سال ۲۰۱۵

روند کاهشی قیمت نفت‌خام که از ماه ژوئن ۲۰۱۴ شروع شده بود پس از اجلاس ۱۶۶ اوپک و تصمیم این سازمان مبنی بر حفظ سقف تولید تشدید شد، به‌طوری‌که در هفته سوم ژانویه سال ۲۰۱۵ قیمت سبد نفتی اوپک به کف قیمتی ۴۲/۷ دلار در هر بشکه رسید.

از ماه فوریه ۲۰۱۵، قیمت نفت‌خام سبد نفتی اوپک روند افزایشی داشت و تا سطح ۶۳/۵۷ دلار برای هر بشکه در هفته دوم ماه مه افزایش یافت. سپس علی‌رغم پیش‌بینی مؤسسات بین‌المللی وارد مرحله جدیدی از روند کاهشی قیمت گردید، به‌گونه‌ای که در روزهای پایانی ماه اوت قیمت سبد نفتی اوپک به مرز ۴۰ دلار نزدیک شد. این روند قیمتی برای نفت‌خام برنت و وست‌تگزاس اینترمدیت نیز در سال ۲۰۱۵ با اندکی اختلاف قیمتی چنانچه در نمودار (۱) مشاهده می‌شود، صادق است.

Source: www.bloomberg.com.

نمودار ۱. روند قیمت سبد نفت اوپک، برنت و وست تگزاس اینترمدیت از ابتدای سال تا ۱۰ سپتامبر ۲۰۱۵

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

۳. مهم‌ترین دلایل کاهش قیمت نفت

از مهم‌ترین دلایل مطرح شده در خصوص کاهش قیمت نفت از اواسط سال ۲۰۱۴ و به‌ویژه نیمه ماه مه ۲۰۱۵ می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۳-۱. افزایش عرضه نفت‌خام کشورهای غیر عضو اوپک به‌ویژه تولید نفت شیل ایالات متحده آمریکا

بر اساس پیش‌بینی سازمان اوپک، عرضه نفت کشورهای غیر اوپک با ۱/۷ درصد افزایش به ۵۷/۴۶ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۵ خواهد رسید. در این میان منطقه آمریکای شمالی با افزایش تولید ۸۲۰ هزار بشکه در روز (۵/۹ درصد) در سال ۲۰۱۵ نسبت به سال قبل بیشترین سهم را در افزایش تولید غیراوپک دارد. لازم به توضیح است موضوع افزایش تولید نفت ایالات متحده آمریکا به‌عنوان عامل اصلی افزایش تولید نفت منطقه آمریکای شمالی در ادامه گزارش بررسی شده است.

جدول ۱. عرضه نفت کشورهای غیر اوپک طی سال‌های (۲۰۱۶-۲۰۱٤)

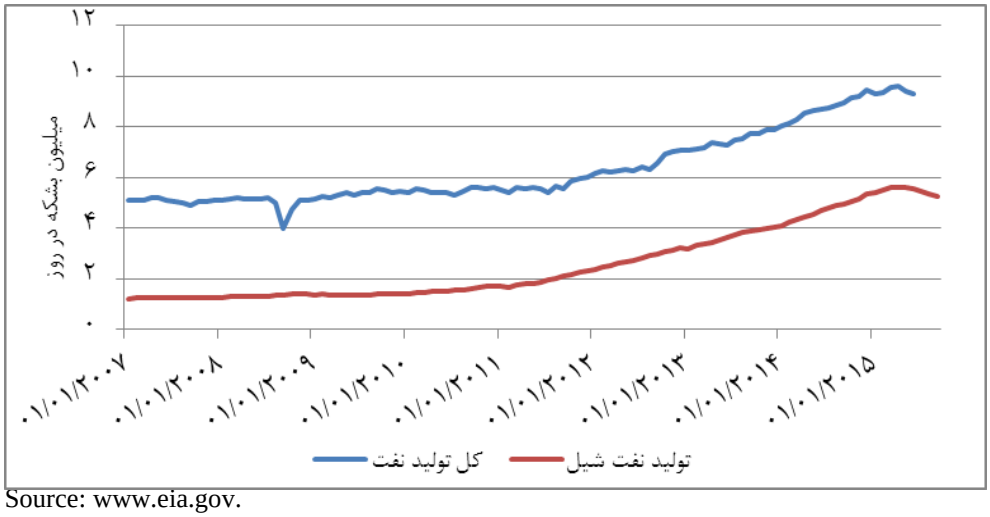
(میلیون بشکه در روز)

شرح	۲۰۱٤	۲۰۱۵	۲۰۱٦
کل تولید کشورهای غیر اوپک	۵۴/۳۴	۵۵/۲۸	۵۵/۵۳
کشورهایOECD	۲۴/۱۵	۲۴/۹۴	۲۵/۲۸
آمریکای شمالی	۲۰/۰۴	۲۰/۸۶	۲۱/۲۳
کشورهای درحال توسعه	۱۲/۲۲	۱۲/۳۰	۱۲/۳۹
سایر مناطق	۱۷/۹۷	۱۸/۰۳	۱۷/۸۶
تولید درحال فرایند	۲/۱۶	۲/۱۹	۲/۲۰
کل عرضه کشورهای غیر اوپک	۵۶/۵۱	۵۷/۴۶	۵۷/۷۳

Source: OPEC Monthly Oil Market report August 2015.

تولید نفت آمریکا از حدود ۵/۱ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۰۷ با ۸۴ درصد افزایش به ۹/۴ میلیون بشکه در روز طی شش ماهه نخست سال ۲۰۱۵ بالغ گردیده است. شایان توجه آن‌که تولید نفت شیل طی این مدت بیش از ۳/۵ برابر شده و سهم نفت شیل از کل تولید نفت آمریکا از ۲۳/۵ درصد در سال ۲۰۰۷ به ۵۸/۵ درصد در نیمه نخست سال ۲۰۱۵ رسیده است.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

Source: www.eia.gov.

نمودار ۲. کل تولید نفت و تولید نفت شیل ایالات متحده طی دوره (۲۰۱۵-۲۰۰۷)

بنابراین با توجه به نمودار (۲) افزایش تولید نفت آمریکا طی دوره (۲۰۱۵-۲۰۰۷) به‌طور کامل تحت تأثیر افزایش تولید نفت شیل بوده است. ارتقای فناوری تولید نفت شیل و به‌تبع آن کاهش قیمت تمام‌شده تولید این نوع از نفت به‌همراه افزایش قابل توجه قیمت نفت‌خام تا سال ۲۰۱۴ عامل اساسی در افزایش تولید نفت شیل در آمریکا می‌باشد.

۳-۲. افزایش عرضه نفت‌خام کشورهای اوپک

بر اساس آخرین آمار اوپک، میزان تولید کشورهای عضو اوپک طی فصل دوم سال ۲۰۱۵، ۸۱۹ هزار بشکه در روز افزایش یافته که بیش از ۹۵ درصد آن به‌علت افزایش تولید کشورهای عربستان سعودی و عراق می‌باشد. این امر در واقع بیانگر ادامه پافشاری عربستان‌سعودی بر سیاست حفظ سهم بازار نفت و حمایت عراق از این سیاست است.

جدول ۲. عرضه نفت برخی از کشورهای اوپک طی دو فصل نخست سال ۲۰۱۵

(هزار بشکه در روز)

شرح	فصل اول	فصل دوم	افزایش عرضه
عربستان سعودی	۹۸۰۹	۱۰۲۱۰	۴۰۱
عراق	۳۴۵۳	۳۸۴۰	۳۸۷
ایران	۲۷۷۹	۲۸۳۶	۵۷
امارات متحده عربی	۲۸۱۷	۲۸۳۹	۲۲
اوپک	۳۰۳۳۰	۳۱۱۴۹	۸۱۹

Source: OPEC Monthly Oil Market report August 2015.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

۳-۳. رشد محدود تقاضای جهانی نفت و کندی رشد اقتصادی جهان

بر اساس آخرین پیش‌بینی سازمان اوپک، تقاضای نفت برای سال ۲۰۱۵، ۹۲/۷ میلیون بشکه در روز می‌باشد. این در حالی است که با توجه به میزان عرضه نفت‌خام طی دو فصل نخست سال ۲۰۱۵ بازار نفت با مازاد ۲/۳۹ و ۲/۸۷ میلیون بشکه در روز مواجه بوده است.

جدول ۳. میزان تقاضا و عرضه نفت‌خام و تراز عرضه و تقاضای نفت‌خام طی دوره ۲۰۱٦-۲۰۱٤

(میلیون بشکه در روز)

شرح	۲۰۱٤	فصل اول ۲۰۱۵	فصل دوم ۲۰۱۵	فصل سوم ۲۰۱۵	فصل چهارم ۲۰۱۵	۲۰۱۵	۲۰۱٦
تقاضای نفت	۹۱/۳۳	۹۱/۸۸	۹۱/۷۶	۹۳/۲۴	۹۳/۹۰	۹۲/۷۰	۹۴/۰۴
عرضه نفت غیراوپک	۵۶/۵۱	۵۸/۰۸	۵۷/۵۴	۵۶/۹۵	۵۷/۳۰	۵۷/۴۶	۵۷/۷۳
عرضه نفت اوپک	۳۰/۰۷	۳۰/۳۳	۳۱/۱۵	–	–	–	–
عرضه نفت غیرمتعارف اوپک	۵/۸۳	۵/۸۶	۵/۹۴	۶/۱۳	۶/۱۳	۶/۰۱	۶/۱۸
تراز عرضه و تقاضا	۱/۰۸	۲/۳۹	۲/۸۷	–	–	–	–

Source: OPEC Monthly Oil Market report August 2015.

نرخ رشد اقتصادی یکی از عوامل تعیین‌کننده در برآورد میزان تقاضای نفت می‌باشد. پیش‌بینی سازمان‌های بین‌المللی مانند بانک جهانی(WB)[1]، صندوق بین‌المللی پول(IMF)[2] و سازمان ملل(UN)[3] از نرخ رشد اقتصادی جهان در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶، نشان می‌دهد نرخ رشد اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۵ تنها به میزان محدودی افزایش خواهد یافت.

1. World Bank
2. International Mmonetary Fund
3. United Nations

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

جدول ٤. نرخ رشد اقتصادی جهان و مناطق مختلف طی سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱٦

(درصد)

نرخ رشد اقتصادی		جهان	OECD	آمریکا	ژاپن	منطقه یورو	چین	هند
بانک جهانی	۲۰۱۴	۲/۶	۱/۷	۲/۴	۰	۰/۹	۷/۳	۷/۳
	۲۰۱۵	۲/۸	۲/۱	۲/۷	۱/۱	۱/۵	۷/۱	۷/۵
	۲۰۱۶	۳/۳	۲/۴	۲/۸	۱/۷	۱/۸	۷	۷/۹
صندوق بین‌المللی پول	۲۰۱۴	۳/۴	۱/۸	۲/۴	−۰/۱	۰/۸	۷/۴	۷/۳
	۲۰۱۵	۳/۳	۲/۱	۲/۵	۰/۸	۱/۵	۶/۸	۷/۵
	۲۰۱۶	۳/۸	۲/۴	۳	۱/۲	۱/۷	۶/۳	۷/۵
سازمان ملل	۲۰۱۴	۲/۶	۱/۶	۲/۳	۰/۴	۱/۲	۷/۳	۵/۴
	۲۰۱۵	۲/۸	۲/۲	۲/۸	۱/۲	۱/۹	۷	۷/۶
	۲۰۱۶	۳/۱	۲/۲	۲/۷	۱	۲/۱	۶/۸	۷/۷

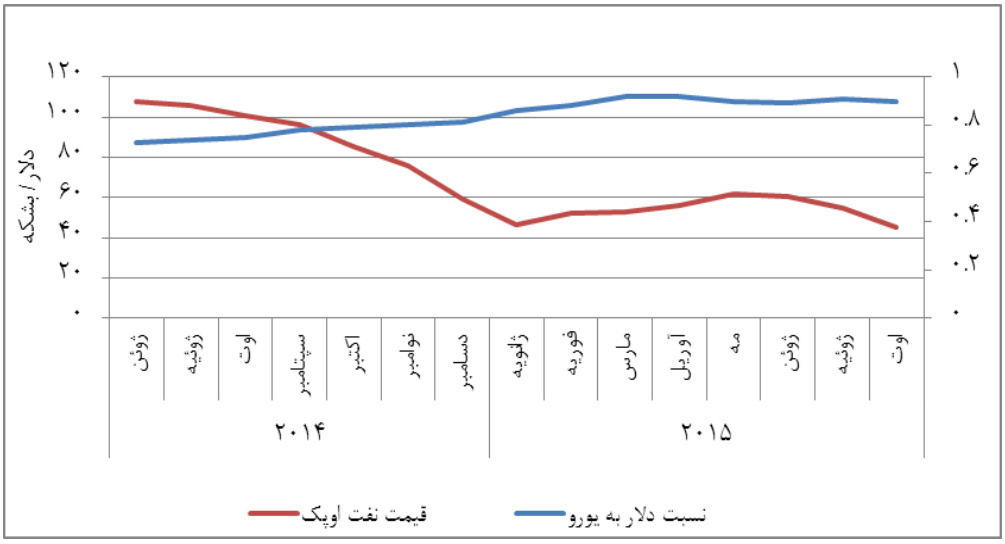
Source: World Bank Group, Global Economic Prospects, June 2015IMF, World Economic Outlook, April 2015.
United Nations Department of Economic and Social Affairs, World Economic Situation and Prospects 2015.

بر این اساس رشد اقتصادی چین در سال ۲۰۱۵ کاهش خواهد یافت. اما رشد اقتصادی کشورهای OECD، آمریکا و منطقه یورو با اندکی بهبود مواجه خواهد شد. بر این اساس به‌نظر می‌رسد با توجه به پیش‌بینی رشد اقتصادی جهان و به‌ویژه چین به‌عنوان یکی از بزرگترین واردکنندگان نفت، تقاضای نفت‌خام به میزان محدودی در سال ۲۰۱۵ افزایش می‌یابد که این عامل اثر کاهشی بر قیمت نفت‌خام خواهد داشت. پیش‌بینی مؤسسات بین‌المللی از رشد اقتصادی در سال ۲۰۱۶ نیز حاکی از بهبود شرایط اقتصادی در کشورهای OECD، آمریکا، منطقه یورو، ژاپن و هند و کاهش رشد اقتصادی چین می‌باشد.

۳-٤. تقویت ارزش دلار

مقایسه ارزش دلار در برابر یورو از ژوئن ۲۰۱۴ تا اوت ۲۰۱۵ حاکی از تقویت آن به میزان ۱۷ درصد است، به‌طوری‌که متوسط ارزش دلار در برابر یورو از ۰/۷ در ماه ژوئن سال ۲۰۱۴ به ۰/۹ در ماه اوت سال ۲۰۱۵ افزایش یافته است. شایان توجه آن‌که با توجه به روند رو به بهبود اقتصاد ایالات متحده آمریکا احتمال حفظ نسبت‌های کنونی یا حتی افزایش قدرت دلار در مقابل سایر ارزهای جهان دور از انتظار نیست. از این‌رو با عنایت به رابطه معکوس ارزش دلار با قیمت کالاهای اساسی انتظار می‌رود با افزایش قدرت دلار اثر کاهشی بر قیمت نفت‌خام تشدید گردد.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

Source: www.x-rates.com.

نمودار ۳. نسبت دلار به یورو و قیمت سبد نفتی اوپک از ژوئن ۲۰۱٤ تا اوت ۲۰۱۵

۳-۵. عوامل انتظاری

- یکی از عوامل مؤثر در کاهش قیمت طی دو ماه اخیر، توافق ایران و ۵+۱ و پیش‌بینی رفع تحریم‌ها و افزایش صادرات نفت‌خام ایران می‌باشد که منجر به افزایش عرضه و کاهش قیمت‌ها خواهد شد.

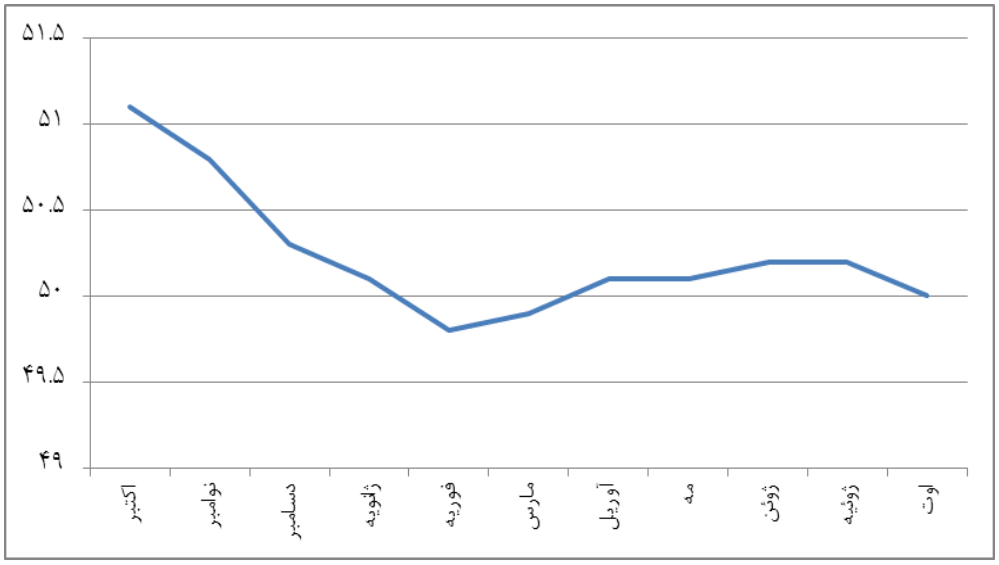
- کاهش ارزش یوان چین از سوی بانک مرکزی این کشور یکی از دلایل مهم کاهش قیمت نفت از ۱۱ اوت ۲۰۱۵ است، چراکه کاهش ارزش یوان به‌معنای ضعف اقتصادی دومین اقتصاد بزرگ جهان می‌باشد که علامت کاهش تقاضا را به بازار نفت ارسال می‌کند.

- افت ۳۰ درصدی بازار سهام چین طی ماه‌های اخیر نیز یکی دیگر از عوامل کاهش قیمت نفت به‌شمار می‌آید، چراکه این امر بیانگر وضعیت نامناسب اقتصادی کشور چین و متعاقب آن کاهش تقاضای نفت‌خام می‌باشد.

- کاهش شاخص خرید مدیران چین(PMI)[1] یکی از عوامل تأثیرگذار بر قیمت نفت است، چراکه به‌نوعی بیانگر وضعیت اقتصادی کشور چین به‌عنوان یکی از بزرگترین واردکنندگان نفت‌خام جهان خواهد بود. نمودار (۴) کاهش چشمگیر این شاخص را تقریباً در یک بازه یک‌ساله از اکتبر ۲۰۱۴ تا اوت ۲۰۱۵ نشان می‌دهد. رسیدن شاخص خرید مدیران چین به ۵۰ به‌معنای کاهش خرید مواد اولیه از جمله نفت و افت تقاضای جهانی نفت است.

1. Purchasing Managers Index

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

Source: www.bloomberg.com.

نمودار ٤. شاخص خرید مدیران چین (PMI) از اکتبر ۲۰۱٤ تا اوت ۲۰۱۵

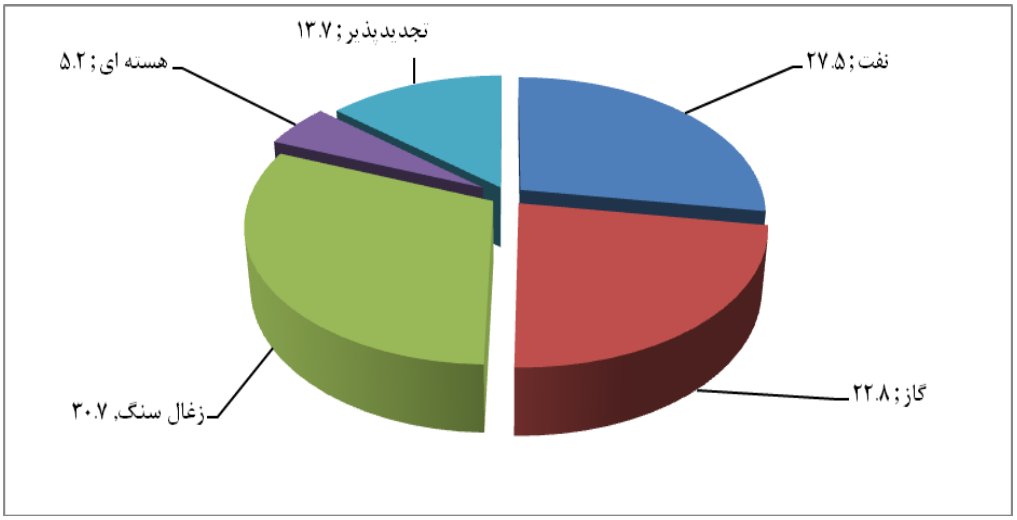
٤. بررسی پیشران‌های مؤثر در تغییرات قیمت نفت در بازه زمانی میان‌مدت و بلندمدت

بررسی پیشران‌های مؤثر در تغییرات قیمت نفت می‌تواند به ارائه چشم‌انداز قیمتی برای نفت در بازه زمانی میان‌مدت و بلندمدت کمک نماید. بنابراین در این بخش به مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر قیمت در این بازه زمانی پرداخته می‌شود.

٤-۱. رویکرد جهانی مبنی بر جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر به‌جای سوخت‌های فسیلی

هرچند سوخت‌های یلی مرسوم‌ترین نوع سوخت مصرفی در حال حاضر به‌شمار می‌آیند، اما حجم ذخایر باقی‌مانده و میزان آلاینده‌های منتشره ناشی از مصرف سوخت‌های فسیلی منجر به تغییر سیاست‌های انرژی به‌ویژه در کشورهای توسعه‌یافته در جهت افزایش کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر گردیده که به‌تبع آن به انجام سرمایه‌گذاری‌های گسترده‌ای در این زمینه منجر شده است. با توجه به این‌که قیمت نفت‌خام یکی از عوامل مهم در توجیه اقتصادی طرح‌های توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر محسوب می‌گردد، افزایش قیمت نفت‌خام به بیش از ۱۰۰ دلار طی سال‌های اخیر باعث افزایش میزان سرمایه‌گذاری در حوزه انرژی‌های نو از ۶۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۲۵۰ میلیارد دلار (بیش از ۴ برابر) در سال ۲۰۱۳ گردیده و سهم انرژی‌های تجدیدپذیر در تأمین انرژی اولیه جهان را به ۱۳/۷ درصد در سال ۲۰۱۳ افزایش داده است.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

Source: Key Renewable Trends, IEA Statistics.

نمودار ۵. سهم انرژی‌های تجدیدپذیر در تأمین انرژی اولیه جهان در سال ۲۰۱۳

شایان ذکر است برآوردها نیز نشان می‌دهند که سهم انرژی‌های تجدیدپذیر از عرضه انرژی اولیه جهان تا سال ۲۰۴۰ افزایش خواهد داشت. ذکر این نکته ضروری است که کاهش قیمت نفت‌خام موجب عدم توجیه اقتصادی بسیاری از طرح‌های توسعه و کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر گردیده و دولت‌ها را مجبور به پرداخت یارانه‌های کلان در این زمینه می‌کند. پس، با توجه به رویکرد جهانی به جایگزینی انرژی‌های تجدیدپذیر به‌جای سوخت‌های فسیلی، ادامه روند کاهش قیمت‌های نفت در یک دوره زمانی میان‌مدت امکان‌پذیر به‌نظر نمی‌رسد.

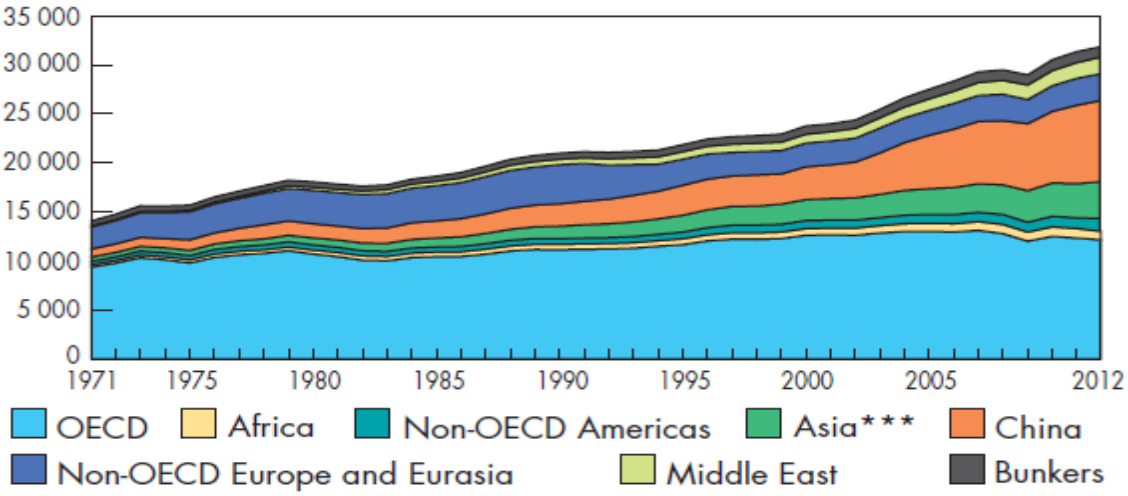
٤-۲. سیاست‌های جهانی جهت کاهش آلودگی زیست‌محیطی

بررسی میزان تولید دی‌اکسیدکربن به‌واسطه مصرف سوخت‌های فسیلی در سطح جهان طی یک دوره ۴۰ ساله از سال ۱۹۷۱ تا ۲۰۱۲، نشان می‌دهد میزان تولید این آلاینده بیش از دو برابر شده و از حدود ۱۵ میلیون تن به بیش از ۳۰ میلیون تن بالغ گردیده است. بر این اساس طبق پیمان کیوتو[1] (۱۹۹۷) دولت‌ها ملزم به کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای گردیدند. این امر جایگزینی سوخت‌های پاک با سوخت‌های فسیلی را به یکی از سیاست‌های جاری جهان تبدیل نموده است. در این راستا کاهش قیمت نفت در این مقطع علی‌رغم قواعد معمول، با توجه به محدودیت تولید آلاینده‌ها نمی‌تواند منجر به افزایش مصرف نفت و بازگشت به سیاست‌های قبلی گردد. از این‌رو می‌توان انتظار داشت

1. Kyoto Protocol

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

به جهت امکان ادامه سیاست‌های کاهش آلودگی ناشی از مصرف سوخت‌های فسیلی، قیمت نفت طی یک دوره زمانی میان‌مدت و بلندمدت افزایش یابد.

Source: Key world 2014, IEA.

نمودار ٦. میزان دی‌اکسیدکربن تولید شده در جهان طی دوره (۲۰۱۲-۱۹۷۱)

٤-۳. کاهش سرمایه‌گذاری در حوزه بالادستی نفت

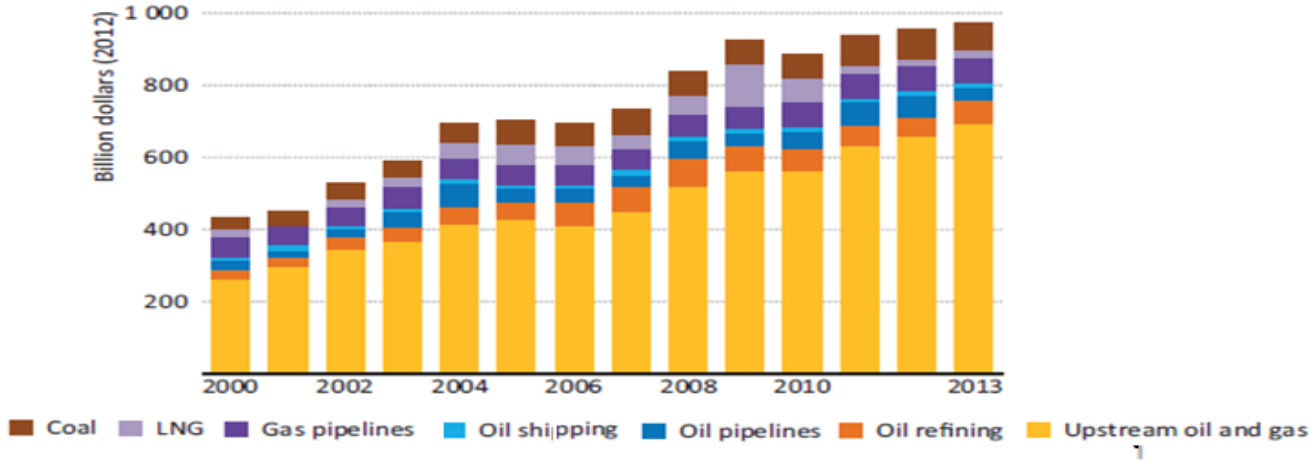
بررسی روند سرمایه‌گذاری در بخش بالادستی نفت طی دوره (۲۰۱۳-۲۰۰۰) نشان می‌دهد میزان سرمایه‌گذاری در این حوزه با توجه به تقاضای نفت، نزدیک به دو و نیم برابر افزایش یافته و از کمتر از ۳۰۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۷۰۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۳ افزایش یافته است. شایان توجه آن‌که بیشترین میزان افزایش سرمایه‌گذاری مربوط به منطقه آمریکای شمالی است.

بر این اساس با توجه به پیش‌بینی آژانس بین‌المللی انرژی، نیاز سرمایه‌گذاری بخش بالادستی نفت تا سال ۲۰۳۵ بالغ بر ۱۱۲۸۴ میلیارد دلار به قیمت‌های ثابت ۲۰۱۲ خواهد بود. اما کاهش قیمت نفت از ژوئن ۲۰۱۴ موجب کاهش جذابیت سرمایه‌گذاری در این حوزه گردیده است. ادامه این روند در سال‌های آتی منجر به کاهش سرمایه‌گذاری و کاهش ظرفیت تولید نفت خواهد شد که یکی از عوامل مؤثر بر افزایش قیمت نفت از جهت عرضه خواهد بود.

لازم به ذکر است کاهش تدریجی ذخایر در دسترس، شرکت‌های بزرگ نفتی را ناچار می‌سازد تا به‌سوی توسعه بیشتر میدان‌های دشوار حرکت کنند؛ اگرچه در برخی موارد دانش فناوری آن را جبران می‌کند، اما در هر صورت این امر فشاری را بر روی هزینه‌های بالا دستی وارد می‌کند و از

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

قیمت نفت در جهت افزایش حمایت خواهد کرد. پیش‌بینی می‌شود کاهش سرمایه‌گذاری در حوزه بالادستی نفت منجر به افزایش قیمت نفت تا سطح ۱۲۸ دلار در هر بشکه در سال ۲۰۳۵ گردد.

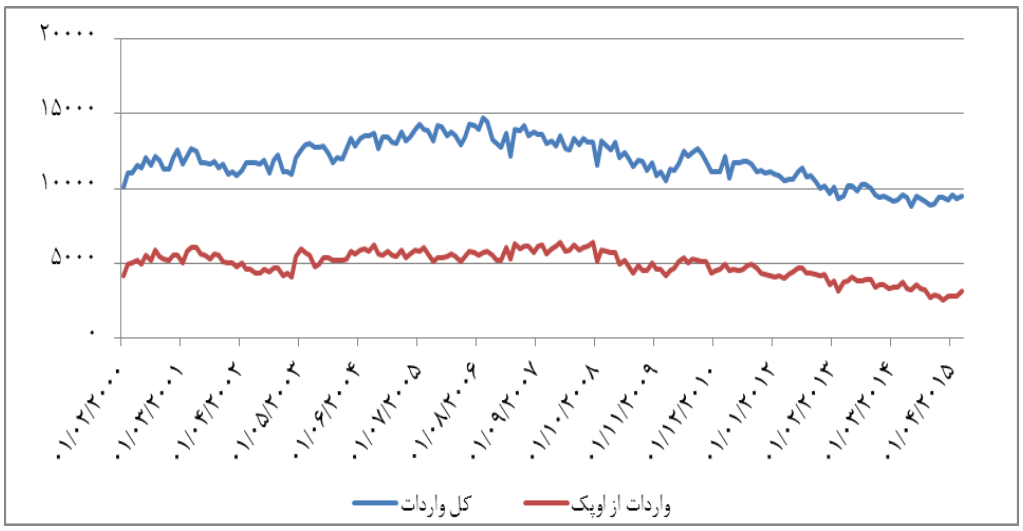
Source: World Energy Investment Outlook.

نمودار ۷. روند سرمایه‌گذاری در سوخت‌های فسیلی طی دوره (۲۰۱۳- ۲۰۰۰)

٤-٤. سیاست‌های انرژی ایالات‌متحده جهت کاهش وابستگی به واردات نفت خام

مصرف بیش از $\frac{۱}{۴}$ از نفت جهان توسط ایالات متحده آمریکا موجب گردیده تا مسئله امنیت انرژی برای این کشور بسیار حائز اهمیت باشد. هرچند وابستگی این کشور به منابع نفت و گاز جهان حداقل تا چند دهه ادامه خواهد داشت، اما این کشور به‌منظور کاهش آسیب‌های ناشی از نیاز فزاینده به مصرف انرژی، در سال‌های اخیر تلاش‌های فراوانی را به‌ویژه برای کاهش وابستگی به واردات انرژی انجام داده که مهم‌ترین آن‌ها توسعه صنعت نفت و گاز شیل می‌باشد. این اقدام آمریکا بنا بر نظر اکثر کارشناسان موجب تغییر اقتصاد سیاسی حوزه انرژی در جهان نیز شده است. نمودار (۸) روند کاهشی واردات نفت آمریکا از سال ۲۰۰۰ را به ویژه از کشورهای عضو اوپک نشان می‌دهد.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

Source: www.eia.gov.

نمودار ۸. روند کل واردات نفت آمریکا و واردات نفت از کشورهای عضو اوپک طی دوره (۲۰۱۵-۲۰۰۰)

(۱۰۰۰ بشکه در روز)

سیاست کاهش وابستگی به منابع نفت جهان باعث گردیده تا استراتژی تولید نفت شیل که با افزایش قیمت نفت به بیش از ۱۰۰ دلار طی سال‌های اخیر با صرفه اقتصادی نیز مواجه شد با جدیت از سوی سیاستگذاران آمریکا دنبال گردد و یکی از عوامل مهم در کاهش قیمت نفت طی یک‌سال اخیر باشد. هرچند ادامه روند کاهش قیمت نفت باعث خروج برخی از میادین تولید نفت شیل و به‌تبع آن کاهش تولید نفت آمریکا و افزایش واردات نفت این کشور خواهد شد که مطابق با سیاست‌های انرژی آمریکا نبوده و این امر در میان‌مدت و بلندمدت اثر افزایشی بر قیمت نفت‌خام خواهد گذاشت.

٤-٥. کسری قابل توجه تراز بودجه کشورهای صادرکننده نفت

بر اساس پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، کشورهای صادرکننده نفت منطقه خاورمیانه در سال ۲۰۱۵ با کسری بودجه‌ای به میزان ۸/۴ درصد تولید ناخالص داخلی مواجه می‌شوند. این در حالی است که بودجه این کشورها در سال ۲۰۱۴، ۰/۳ درصد مازاد داشته و این کشورها در سال ۲۰۱۳ با ۵ درصد مازاد بودجه مواجه بوده‌اند. پیش‌بینی می‌شود که کسری بودجه این کشورها در سال ۲۰۱۶ به ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی این کشورها برسد.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

جدول ۵. تراز بودجه برخی کشورهای صادرکننده نفت منطقه خاورمیانه در مقایسه با ایران طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۶

(درصد از تولید ناخالص داخلی)

تراز بودجه	۲۰۱۳	۲۰۱٤	۲۰۱۵	۲۰۱٦
صادرکنندگان نفت منطقه	۵/۰	۰/۳	-۸/۴	-۵/۰
کویت	۳۴/۹	۲۵/۵	۶/۲	۱۲/۹
قطر	۲۰/۵	۱۴/۵	۵/۶	۱/۹
عربستان سعودی	۸/۷	-۰/۵	-۱۴/۲	-۸/۱
امارات متحده عربی	۹/۹	۶/۰	-۳/۰	۰/۰
بحرین	-۴/۳	-۵/۷	-۹/۹	-۶/۲
جمهوری اسلامی ایران	-۲/۲	-۱/۸	-۲/۷	-۲/۳
عمان	۳/۲	-۱/۵	-۱۴/۸	-۱۱/۶
یمن	-۶/۹	-۴/۱	-۵/۳	-۵/۱
الجزایر	-۱/۸	-۶/۸	-۱۲/۹	-۱۰/۰
لیبی	-۴/۰	-۴۳/۵	-۶۸/۲	-۴۳/۳

Source: IMF, Regional Economic Outlook Update, Middle East and Central Asia Department, May 2015.

لازم به ذکر است قیمت‌های بالای نفت طی سال‌های گذشته، تغییر الگوی هزینه و افزایش مخارج دولت‌ها را در کشورهای صادرکننده نفت به‌دنبال داشته است؛ به‌طوری‌که در حال حاضر بودجه این کشورها نسبت به کاهش قیمت نفت بسیار آسیب‌پذیر شده است. مطالعات کارشناسان نشان می‌دهد بسیاری از کشورهای منطقه در شرایطی که قیمت جهانی نفت‌خام به حدود ۶۰ دلار در هر بشکه برسد توانایی ایجاد توازن در بودجه خود را نخواهند داشت. چنین شرایطی در میان‌مدت و بلندمدت اغلب اعضای اوپک را به اعمال سیاست‌های کنترل عرضه و تقویت قیمت نفت‌خام ترغیب خواهد کرد.

۵. چشم‌انداز قیمت نفت‌خام از دیدگاه برخی از مؤسسات بین‌المللی

بررسی آخرین پیش‌بینی سازمان‌های بین‌المللی شامل بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، اداره اطلاعات انرژی آمریکا (EIA)[1] و واحد اطلاعات اکونومیست (EIU)[2] از قیمت نفت خام حاوی نکات زیر می‌باشد:

1. Energy Information Administration
2. Economist Intelligence Unit

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

– پیش‌بینی مؤسسات بین‌المللی از قیمت نفت خام در کوتاه‌مدت حاکی از هماهنگی پیش‌بینی‌ها از سطوح پایین متوسط قیمت نفت خام در سال ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ است. لازم به توضیح است کمترین پیش‌بینی قیمت نفت خام برای سال ۲۰۱۵ از صندوق بین‌المللی پول و معادل ۵۱/۶ دلار در هر بشکه و بالاترین قیمت نفت خام پیش‌بینی شده برای این سال مربوط به بانک جهانی با ۵۷/۵ دلار در هر بشکه می‌باشد.[۱]

– بررسی پیش‌بینی قیمت نفت خام از سوی مؤسسات بین‌المللی در میان‌مدت افزایشی است و در محدوده ۸۳–۵۵ دلار در هر بشکه قرار می‌گیرد.

– پیش‌بینی سازمان‌های بین‌المللی از قیمت نفت خام در بلندمدت در محدوده‌ای از ۶۳ دلار برای هر بشکه (صندوق بین‌المللی پول) تا ۹۷ دلار برای هر بشکه (اداره اطلاعات انرژی آمریکا) قرار می‌گیرد.[۲] بر این اساس متوسط قیمت نفت خام پیش‌بینی شده برای سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ به‌ترتیب برابر با ۷۲/۶ و ۷۷/۳ دلار برای هر بشکه محاسبه شده است.

جدول ٦. پیش‌بینی مؤسسات بین‌المللی از قیمت نفت در سه بازه زمانی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت

(دلار/ بشکه)

شرح	کوتاه‌مدت		میان‌مدت		بلندمدت	
	۲۰۱۵	۲۰۱٦	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰
صندوق بین‌المللی پول	۵۱/۶۲	۵۰/۴	۵۵/۴	۵۹/۸	۶۲/۲	۶۳
بانک جهانی	۵۷/۵	۶۱/۲	۶۳/۷	۶۶/۳	۶۹/۱	۷۱/۹
اداره اطلاعات انرژی آمریکا	۵۱/۶۵	۵۶/۰۷	–	–	–	۹۷
واحد اطلاعات اکونومیست	۵۷/۲	۶۶/۶	۷۷/۱	۸۳/۶	۸۶/۴	–
متوسط	۵۴/۴۹	۵۸/۵۶	۶۵/۴	۶۹/۹	۷۲/۶	۷۷/۳

www.eia.gov.
www.imf.org.
www.worldbank.org.
www.eiu.com.

۱. پیش‌بینی کوتاه‌مدت و میان‌مدت قیمت نفت اداره اطلاعات انرژی آمریکا و صندوق بین‌المللی پول از گزارشات منتشره در سپتامبر ۲۰۱۵ ، پیش‌بینی بانک جهانی از گزارش اوت آن سازمان و پیش‌بینی واحد اطلاعات اکونومیست از گزارش ژوئیه آن واحد استخراج گردیده است.

۲. پیش‌بینی بلندمدت سازمان‌های مذکور از گزارشات چشم‌انداز بلندمدت آن‌ها استخراج شده است.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

با عنایت به ملاحظات فوق که بر اساس آخرین گزارشات سازمان‌های بین‌المللی تنظیم شده، قیمت نفت خام در کوتاه‌مدت در سطح قیمت‌های کنونی باقی‌مانده و در میان‌مدت و بلندمدت روند افزایشی خواهد یافت.

٦. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به روندهای کنونی حاکم بر بازار نفت خام، افزایش قیمت در کوتاه‌مدت دور از انتظار به‌نظر می‌رسد. مازاد عرضه حدود ۳ میلیون بشکه در روز نفت‌خام که عمدتاً به‌دلیل ادامه روند افزایشی تولید نفت غیرمتعارف در آمریکای شمالی و افزایش تولید کشورهای عربستان و عراق ایجاد شده در کنار چشم‌انداز افزایش قریب‌الوقوع ۵۰۰ هزار بشکه‌ای تولید ایران در سمت عرضه فشاری کاهشی را متوجه قیمت نفت نموده است. از سمت تقاضا نیز چشم‌انداز نامناسب اقتصاد چین (کاهش صادرات، روند کاهشی رشد اقتصادی و افت بازار سهام) و انتظار برای افزایش بیشتر قدرت دلار در مقابل سایر ارزهای رایج فشار کاهشی روی قیمت نفت‌خام را تشدید خواهد کرد. تحت چنین شرایطی به‌نظر نمی‌رسد در سال ۲۰۱۵ متوسط قیمت نفت‌خام از ۵۵ دلار برای هر بشکه تجاوز کند. با این‌حال پیش‌بینی سازمان‌های بین‌المللی از قیمت نفت خام در میان‌مدت افزایشی است و در دامنه ۸۳-۵۵ دلار برای هر بشکه قرار می‌گیرد.

انتظار می‌رود که قیمت‌ها در بلندمدت به میزان قابل توجهی افزایش یابد، چراکه قیمت‌های پایین نفت برای چند سال متوالی کاهش چشمگیر سرمایه‌گذاری در حوزه نفت را به‌دنبال خواهد داشت که این امر کاهش ظرفیت تولید در بلندمدت را در پی خواهد داشت. به‌علاوه قیمت‌های پایین نفت‌خام با کاهش صرفه اقتصادی برای استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر، پیشران‌های سیاسی و اجتماعی جهت تنوع‌بخشی به سبد انرژی، حفظ محیط‌زیست و توسعه پایدار را فعال و فشار روی افزایش قیمت نفت‌خام را تقویت خواهد کرد. این امر همچنین موجب همسو شدن جهت‌گیری‌های مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان برای افزایش قیمت نفت‌خام خواهد شد. علاوه بر این‌که کاهش قیمت نفت در جهت تسهیل و حمایت از سیاست‌های انرژی ایالات متحده آمریکا برای کاهش وابستگی این کشور به واردات نفت خام جهانی (به‌ویژه خاورمیانه) نیست. بنابراین، به‌نظر می‌رسد رویکرد بازیگران و پیشران‌های اقتصادی قیمت نفت را در بلندمدت به سطوحی به‌مراتب بالاتر از ارقام کنونی سوق می‌دهد. بر اساس پیش‌بینی سازمان‌های بین‌المللی متوسط قیمت نفت خام برای سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰، ۷۲/۶ و ۷۷/۳ دلار برای هر بشکه محاسبه شده است.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]

منابع

IEA (2014), Key World.
IMF (2015), *Regional Economic Outlook Update*, Middle East and Central Asia Department, May.
IMF, World Economic Outlook (2015), April.
Key Renewable Trends, IEA Statistics.
OPEC(2015), Monthly Oil Market Report, August.
United Nations Department of Economic and Social Affairs (2015), World Economic Situation and Prospects.
World Bank Group (2015), Global Economic Prospects, June.
World Energy Investment Outlook, iea (2014).
www. bloomberg.com
www. forecasts.org/oil.
www. eia.gov.
www. eia.gov/forecasts/steo.
www. imf.org/external/np/res/commod/index.aspx
www. x-rates.com.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-01]